

ชื่อวิทยานิพนธ์ ความต้องการของเกษตรกรต่อการส่งเสริมการผลิตเมล็ดพันธุ์ถั่วลิสง
 ของศูนย์ขยายพันธุ์พืชที่ 13 ในจังหวัดกาฬสินธุ์

ชื่อผู้ทำวิทยานิพนธ์ นายคารมย์ ขุนหล้า

คณะกรรมการที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์

_____ประธานกรรมการ
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ชัยชาญ วงศ์สามัญ)

_____กรรมการ
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ประภัสสร เตชะประเสริฐวิทยา)

_____กรรมการ
(นางจงกล กรรณเลขา)

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษา 1) ลักษณะพื้นฐานด้านเศรษฐกิจและสังคมของเกษตรกรผู้จัดทำแปลงขยายพันธุ์ 2) สภาพการผลิต ปัญหาและอุปสรรคในการผลิตเมล็ดพันธุ์ของเกษตรกรผู้จัดทำแปลงขยายพันธุ์ 3) สภาพการได้รับการส่งเสริมการผลิตเมล็ดพันธุ์จากศูนย์ขยายพันธุ์พืชของเกษตรกร 4) ความต้องการของเกษตรกรต่อการส่งเสริมการผลิตเมล็ดพันธุ์ของศูนย์ขยายพันธุ์พืช และ 5) เพื่อเปรียบเทียบระดับความต้องการของเกษตรกร กลุ่มตัวอย่างของการวิจัย เป็นเกษตรกรผู้จัดทำแปลงขยายพันธุ์ถั่วลิสงฤดูฝน ปี 2538 ของศูนย์ขยายพันธุ์พืชที่ 13 จังหวัดกาฬสินธุ์ ที่มีพื้นที่การผลิตตั้งแต่ 1 ไร่ขึ้นไป จำนวน 148 ราย การกำหนดกลุ่มตัวอย่าง ใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง แบบกำหนดสัดส่วน และแบบมีระบบ การเก็บรวบรวมข้อมูลโดยใช้แบบสัมภาษณ์ การวิเคราะห์ข้อมูล ใช้ค่าสถิติ ร้อยละ ค่าเฉลี่ยเลขคณิต ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน ค่า t-test และค่า F-test

ผลการวิจัยพบว่า เกษตรกรผู้จัดทำแปลงขยายพันธุ์ ส่วนใหญ่เป็นชาย มีอายุเฉลี่ย 43.1 ปี จบการศึกษาระดับประถมศึกษาปีที่ 4 ประกอบอาชีพทำนา มีพื้นที่ถือครองทางการเกษตรเป็นของตนเอง แรงงานในครัวเรือนเฉลี่ย 3 คน เกษตรกรมีรายได้เฉลี่ยต่อปี 38,262.60 บาท และมีหนี้สินไม่เกิน 15,000 บาท สิ่งจูงใจที่ทำให้เข้าร่วมโครงการผลิตเมล็ดพันธุ์คือ เจ้าหน้าที่ที่แนะนำ ระยะเวลาในการเข้าร่วมผลิตเมล็ดพันธุ์ประมาณ 2.7 ปี ใช้พื้นที่ผลิต

เมล็ดพันธุ์ถั่วลิสงเฉลี่ย 2.9 ไร่ ได้ผลผลิตเฉลี่ยต่อไร่ 115.7 กิโลกรัม คุณภาพของผลผลิตอยู่ในระดับปานกลางถึงดีเกษตรกรมีรายได้จากการจำหน่ายเมล็ดพันธุ์โดยเฉลี่ย 4,530.02 บาท ความรู้ที่นำไปใช้ในการผลิตเมล็ดพันธุ์พบว่า ได้รับจากประสบการณ์ หัวหน้ากลุ่มแปลงขยายพันธุ์ และเจ้าหน้าที่ควบคุมแปลงขยายพันธุ์ ปัญหาในการผลิตเมล็ดพันธุ์ของเกษตรกรคือ โรคโคนเน่า เลียนดิน ผักถั่วขาดในดิน หนอนม้วนใบ ผลผลิตเฉลี่ยต่อไร่ต่ำ ขาดน้ำช่วงแทงเข็มและติดฝัก การตัดพันธุ์ปน และฝนตกชุกตากเมล็ดพันธุ์ไม่ได้ ปัญหาการรับการส่งเสริมจากศูนย์ขยายพันธุ์พืชคือ การกำหนดราคาจัดซื้อคืนต่ำ และการเบิกจ่ายเงินค่าเมล็ดพันธุ์ล่าช้า

ด้านความต้องการจากการศึกษาพบว่า เกษตรกรต้องการความรู้เกี่ยวกับการผลิตเมล็ดพันธุ์มากในเรื่อง การป้องกันกำจัดโรคแมลง การใช้สารเคมีปราบศัตรูพืช การเตรียมเมล็ดพันธุ์ การคัดเมล็ดพันธุ์ การดูแลรักษาช่วงหลังการปลูก การใช้สารเคมีปราบวัชพืช การดูแลรักษาช่วงก่อนการเก็บเกี่ยว และการตรวจแปลงขยายพันธุ์ ต้องการวิธีการถ่ายทอดความรู้มากในวิธี ผ่านหอกระจายข่าว เอกสารคำแนะนำ แบบประชุมกลุ่มย่อย จัดฝึกอบรมเป็นกลุ่มย่อย และผ่านผู้นำกลุ่ม ต้องการรับการบริการและสนับสนุนการผลิตระดับมาก ได้แก่ การขนส่งเมล็ดพันธุ์ สารเคมีกำจัดโรคแมลง การทดสอบคุณภาพเมล็ดพันธุ์ เครื่องชั่ง และเชื้อไรโซเบียม และต้องการรับการฝึกอบรมวิทยาการผลิตเมล็ดพันธุ์มากในเรื่อง การป้องกันการเสื่อมคุณภาพเมล็ดพันธุ์ การปฏิบัติเพื่อลดการปนพันธุ์ และการทดสอบความงอกเมล็ดพันธุ์

เมื่อเปรียบเทียบระดับความต้องการของเกษตรกรโดยลักษณะพื้นฐานและสภาพการผลิตเมล็ดพันธุ์ของเกษตรกรพบว่า เกษตรกรมีลักษณะพื้นฐานแตกต่างกันในด้าน ระยะเวลาเข้าร่วมการผลิตเมล็ดพันธุ์ เพศ การรับการฝึกอบรม ระดับคุณภาพผลผลิต และผลผลิตเฉลี่ยต่อไร่ มีระดับความต้องการในเรื่อง ความรู้เกี่ยวกับการผลิตเมล็ดพันธุ์ วิธีการถ่ายทอดความรู้ของเจ้าหน้าที่ควบคุมแปลงขยายพันธุ์ การบริการและสนับสนุนการผลิตเมล็ดพันธุ์ของศูนย์ขยายพันธุ์พืช และการอบรมวิทยาการผลิตเมล็ดพันธุ์ แตกต่างอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ และพบว่าเกษตรกรที่เป็นเพศชาย มีอายุไม่เกิน 35 ปี จบการศึกษาไม่เกินชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 มีจำนวนแรงงานในครัวเรือน 3-4 คน ใช้พื้นที่ปลูกไม่เกิน 2 ไร่ เคยรับการฝึกอบรมมาแล้ว 1 ครั้ง เข้าร่วมการผลิตเมล็ดพันธุ์ไม่เกิน 3 ปี ได้ผลผลิตเฉลี่ยต่อไร่ไม่เกิน 100 กิโลกรัม และได้คุณภาพผลผลิตระดับปานกลาง มีระดับความต้องการสูงกว่ากลุ่มอื่น

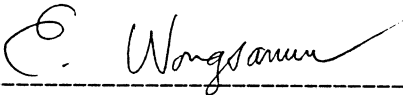
ข้อเสนอแนะจากการวิจัย 1) เจ้าหน้าที่ควบคุมแปลงขยายพันธุ์ ควรถ่ายทอดความรู้เกี่ยวกับเรื่อง การคัดเมล็ดพันธุ์ การตรวจแปลงขยายพันธุ์ การดูแลรักษาแปลงขยายพันธุ์ การใช้สารเคมีปราบศัตรูพืช และการจัดการหลังการเก็บเกี่ยว 2) ควรปรับปรุงวิธีการถ่ายทอดความรู้แก่เกษตรกร โดยใช้วิธีการส่งเสริมแบบกลุ่ม ได้แก่ การจัดประชุม หรือฝึก

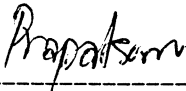
อบรมเป็นกลุ่มย่อย การจัดทัศนศึกษา และการจัดทำแปลงสาธิต 3) ศูนย์ขยายพันธุ์พืชควรพิจารณาให้บริการและสนับสนุนการผลิต ในเรื่อง การใช้เชื้อไรโซเบียม สารเคมีกำจัดโรคแมลง เครื่องซัง และการประสานงานกับแหล่งสินเชื่อ และ 4) ในการฝึกอบรมวิทยาการเมล็ดพันธุ์ ศูนย์ขยายพันธุ์พืชควรจัดฝึกอบรมในช่วงก่อนปลูก ควรเน้นการให้ความรู้เรื่อง การปฏิบัติเพื่อลดการปนพันธุ์ การป้องกันการเสื่อมคุณภาพ และการทดสอบความงอก เมล็ดพันธุ์ให้มากขึ้น โดยใช้สถานที่ภายในหมู่บ้านเป็นที่ฝึกอบรม และอบรมแต่ละครั้งควร ให้เสร็จภายใน 1 วัน

THESIS TITLE : NEEDS OF FARMERS TOWARD THE EXTENSION PROGRAMME
ON GROUNDNUT SEED PRODUCTION OF THE SEED CENTER
NUMBER THIRTEENTH IN CHANGWAT KALASIN

AUTHOR : MR. KAROM KHUNLA

THESIS ADVISORY COMMITTEE :

-----Chairman
(Assistant Professor Dr. Chaicharn Wongsamun)

-----Member
(Assistant Professor Prapatsorn Tachaprasertvitaya)

-----Member
(Mrs. Chongkol Kunnalekha)

ABSTRACT

The objectives of this research were to study : 1) some selected basic socio-economic characteristics of contracted seed-growers, 2) seed production conditions, some problems and obstacles of contracted seed-growers, 3) the conditions on the promotion of seed production from the Kalasin Seed Center to contracted seed-growers, 4) needs of contracted seed-growers toward the extension programme on groundnut seed production and 5) to compare the level of contracted seed-growers' needs. A sample group of 148 growers was purposively, quota and systematically selected from those who had 1 rai of groundnut seed field. Personal interview was used in data collection. Frequencies, percentage, arithmetic mean, standard deviation, t-test and F-test were used in data analysis.

It was found that most of contracted seed-growers were male, had an average age of 43.1 years old, finished primary education and had major occupation in rice farming. Most of farmers had ownership of agricultural land,

and the average of family labor was 3 persons. The average net income per year was 38,262.60 bath, with the family debt under 15,000 bath. The motivation of farmers to be contracted seed-growers was from the suggestion of field inspector. The duration of participation in seed production was 2.7 years, the average seed production area was 2.9 rai and the average yield per rai was 115.7 kilograms. The quality of seed yield was ranged from the medium to good level. The average income from the seed production was 4,530.02 bath. The sources of knowledge of contracted seed-growers on seed production were from : past experiences, group leaders of contracted seed-growers and seed field inspector. The problems of farmers in groundnut seed production were : seedling blight or crown rot, subterranean ant, leaf roller, low yield, water stress in the period of pegging and pod filling, rouging, and heavy rain during seed drying. The problem on the promotion of seed production from the Seed Center of farmers were : low prices for purchasing seed and delay of paying the money to the farmers.

The topics that most growers had a high level of needs for knowledge on groundnut seed production were : pest control, insecticide usage, preparation of seed, seed grading, taking care of groundnut after planting, herbicide usage taking care of groundnut before harvesting and field inspection. For the extension method, broadcasting tower, leaflet, group meeting, group training and via leaders were needed at the high level. The needs for service and support on the seed production were : seed transportation, chemicals for pest control, seed testing, provision of weighing scale and rhizobium. The needs of seed technology training were the topics : controlling seed deterioration, the practice to reduce off-type plants, and germination testing.

When comparing the level of contracted seed-growers' needs by the some socio-economic characteristics and the conditions of seed production, it was found that topics which had statistically significant differences in the level of farmers' needs were : knowledge of groundnut seed production, transfer technology from field inspector to farmers, the service and support from the Seed Center and training of seed technology. Participation seed production time, sex, training, yield quality and yield per rai were the five characteristics which a high number of topics with significant difference in the level of contracted seed-growers' needs,

respectively. The groups of growers who had the levels of needs higher than the other groups were : male having age under 35 years, finishing primary education, having a family labor of 3-4 persons, having seed production area under 2 rai, participating in training 1 time, joining seed production under 3 years, having yield per rai under 100 kilograms and having medium yield quality of groundnut seed.

The suggestions from this research were : 1) Seed field inspector should transfer the technology to the contracted seed-growers on the topics seed grading, field inspection, cultivation, pesticide usage and post harvest techniques, 2) The Seed Center should modify and develop the method of transfer technology to the farmers by group methods such as group meeting, small group training, field trip and plot demonstration, 3) The Seed Center should provide contracted seed-growers with rhizobium, pesticide, weighing scale and coordination with credit sources, and 4) The training of the seed technology to contracted seed-growers should be done before the growing season. The impact points of training should be on rouging, the practice to reduce off-type, control of seed deterioration and germination testing. The training should be done at the village level and should be finished within one day.